

Blendow Lexnova Expertkommentar - Offentlig rätt, oktober 2017

Registerförfattningar och dataskyddsförordningen

Det kommer att göras hundratals ändringar i de så kallade registerförfattningarna innan EU:s dataskyddsförordning ska börja tillämpas den 25 maj 2018. Det är främst fråga om formella ändringar, men en del nyheter blir det för dem som har en registerförfattning att följa.

I dag kompletterar de så kallade registerförfattningarna, som främst gäller för myndigheters behandling av personuppgifter, personuppgiftslagen (1998:204). De innehåller de avvikelser - genom strängare eller mildare bestämmelser - som ansetts nödvändiga eller lämpliga på det aktuella området i förhållande till det generella dataskyddet i personuppgiftslagen, som är just generellt och ska passa alla, stora och små verksamheter, myndigheter och privata organisationer.

EU:s dataskyddsförordning, som jag skrivit allmänt om i [expertkommentaren i offentlig rätt för april 2016](#), ska tillämpas direkt av alla inom EU från och med den 25 maj 2018. Det får inte finnas någon mellankommande nationell lagstiftning, så personuppgiftslagen (1998:204) måste upphävas. Men dataskyddsförordningen själv anger att det i vissa fall krävs eller är tillåtet med nationell lagstiftning, t.ex. för att precisera eller göra tillåtna undantag. Det har föreslagits att vissa generella kompletterande bestämmelser ska finnas i en ny svensk dataskyddslag med anknytande regeringsförordning ([SOU 2017:39](#)).

Alla de många registerförfattningarna har setts över inför att dataskyddsförordningen ska börja tillämpas. Vid översynen har man kontrollerat så att det dels inte finns några bestämmelser som inte är tillåtna enligt dataskyddsförordningen, dels finns de tillåtna rättsliga grunder med mera som behövs för att de reglerade verksamheterna ska kunna fungera. Vidare har man föreslagit mera formella ändringar som att hänvisningar till personuppgiftslagen ska ersättas med hänvisningar till dataskyddsförordningen och den föreslagna dataskyddslagen. Översynen har skett departementsvis, så man bör inte hoppas alltför mycket på att regleringen kommer att göras mera enhetlig än vad den är i dag.

Utredningsverksamheten inför dataskyddsförordningen har varit mycket omfattande. [Här](#) finns en sammanställning med alla utredningar. De utredningar som hittills har kommit omfattar nästan 5 500 sidor text (5 488 sidor för att vara exakt) i 17 betänkanden. Hundratals lagändringar föreslås. Utredningsförslagen har sänts ut på remiss. Efter remissrundan väntar ett digert arbete inom Regeringskansliet med att skriva först lagrådsremisser och sedan propositioner så att riksdagen kan besluta i tid.

Utredningsarbetet hade dock kunnat bli ännu mera omfattande. År 2011 infördes det i regeringsformen (2 kap. 6 § andra stycket) ett skydd mot betydande intrång i den personliga integriteten som sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Det skyddet kan inskränkas genom lag, till exempel en registerlag som tillåter kartläggningen, men det förutsätter att det efter en analys görs ett slags intresseavvägning först (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen). Ganska många registerförfattningar tillåter nog sådant som 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen ska skydda mot. Men flera av dem har införts innan skyddet infördes 2011 och alltså inte underkastats en sådan analys. I och med att man normalt inte

vid översynen av registerförfattningarna behövt tillåta något mera än som redan varit tillåtet har man sluppit att göra en ganska tidskrävande analys av det som regleras i äldre registerförfattningar. Den kan också noteras att skyddet, som gäller i förhållande till det allmänna (stat, kommun och landsting), bara får inskränkas genom svensk lag. Det allmänna i Sverige får alltså inte, utan svenskt lagstöd, göra intrång i skyddet med stöd av en direkt tillämplig EU-förordning som till äventyrs kan tillåta sådan behandling som avses med skyddet.

För det allra mesta är det inte några stora förändringar i sak som föreslås i registerförfattningarna. Det beror bland annat på att det enligt dataskyddsförordningen är tillåtet med preciseringar i nationell lagstiftning vid sådana rättsliga grunder som registerförfattningarna normalt baseras på (de rättsliga grunderna rättslig förpliktelse, allmänt intresse eller myndighetsutövning). Även det förhållandet att registerförfattningarna oftast reglerar bara myndigheters verksamhet gör det möjligt med kompletterande bestämmelser, eftersom det lär vara EU-rättsligt tillåtet att föreskriva att myndigheter inte ska göra allt som dataskyddsförordningen tillåter eller att de ska göra mera än som är tillåtet att kräva enligt dataskyddsförordningen.

De största förändringarna i sak som föreslås gäller nog kameraövervakning, eller kamerabevakning som verkar bli den nya termen ([SOU 2017:55](#)). Det föreslås att det nuvarande kravet på tillstånd av eller anmälan till länsstyrelsen för övervakning av en plats dit allmänheten har tillträde ska slopas i de allra flesta fall för enskilda företag, t.ex. en butik som vill övervaka gatan utanför butiksingången. En annan nyhet är att information om övervakningen ska lämnas inte som i dag bara genom skyltning utan också via till exempel en hemsida.

En annan nyhet är att det föreslås ett rättsligt stöd för skolor och andra på utbildningsområdet att behandla känsliga personuppgifter ([SOU 2017:49](#)). Det förmodligen mest betydande samhällsområdet som i dag inte har en registerförfattning är just skolan (och barnomsorgen och högskolan). Det som föreslås är dock inte en normal registerförfattning med ganska omfattande bestämmelser kring behandlingen, utan nästan bara bestämmelser som tillåter behandling av känsliga personuppgifter. Det kritiserar Datainspektionen i sitt remissvar.

Det föreslås också en generell forskningsdatalag som innehåller vissa skyddsregler, t.ex. att man som huvudregel ska ha rätt att tacka nej till att det forskas med ens personuppgifter ([SOU 2017:50](#)). Å andra sidan innehåller den föreslagna lagen också vissa begränsningar av den registrerades rättighet att göra invändningar och att få till stånd begränsningar av behandlingen av personuppgifter.

Även om det inte blir så stora sakliga ändringar i registerförfattningarna kommer det ändå att bli en hel del nytt för verksamheter med en sådan författning. Registerförfattningen kommer att kompletteras av dataskyddsförordningen och dessutom av den svenska dataskyddslagen med anknytande regeringsförordning. I den föreslagna dataskyddslagen finns till exempel bestämmelser om skadestånd vid brott mot regler i registerförfattningar. Alla nya rättigheter för registrerade och skyldigheter för personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden som gäller enligt dataskyddsförordningen kommer att få genomslag också i verksamheter med registerförfattning. I [expertkommentaren i offentlig rätt för mars 2017](#) har jag skrivit om en del av nyheterna, bland annat den nya rätten för registrerade att göra invändningar. Det är bara undantagsvis som det föreslagits att undantag från de registrerades nya rättigheter ska göras i en registerförfattning. Även i en verksamhet med en registerförfattning kommer man således att till exempel behöva lämna mer information till registrerade än i dag.

Sören Öman

Ordförande i Arbetsdomstolen. (Se även www.sorenoman.se)